

РЕШЕНИЕ

№ 19328

гр. София, 24.11.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

СОФИЙСКИ РАЙОНЕН СЪД, 171 СЪСТАВ, в публично заседание на двадесет и шести октомври през две хиляди двадесет и трета година в следния състав:

Председател: ГАБРИЕЛА Д. ЛАЗАРОВА

при участието на секретаря ДЕСИСЛАВА Д. НИКОЛОВА
като разгледа докладваното от ГАБРИЕЛА Д. ЛАЗАРОВА Гражданско дело
№ 20231110103123 по описа за 2023 година

за да се произнесе, взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 235 ГПК.

Образувано по искова молба на С. С. Х. срещу „СК” ООД, с която са предявени обективно кумулативно съединени установителен иск с правно основание чл. 26, ал. 1 ЗЗД за прогласяване за нищожна на договорна клауза на чл. 6, ал. 2 от договор за потребителски кредит № г., сключен между страните, предвиждаща неустойка за непредоставяне на обезпечение, и осъдителен иск с правно основание чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД за осъждане ответника да плати сума в размер на 182,44 лв. /допуснато е увеличение на размера на иска по реда на чл. 214 ГПК с определение от 26.10.2023 г./, представляваща платена без основание сума по договора кредит.

В исковата молба се твърди, че между С. С. Х., в качеството му на заемополучател, и „СК” ООД, в качеството му на заемодател, е сключен Договор за потребителски кредит № Посочено е, че в договора страните са уговорили основните параметри на правоотношението, а именно размера на заема – 500 лв., със задължение да бъде погасен чрез 14 равни седмични вноски. Твърди се, че посоченият годишен процент на разходите е малко под 50%, като по този начин привидно са спазени императивните изисквания на чл. 19, ал. 4 от ЗПК. Поддържа се, че към момента на депозирането на исковата молба задължението е погасено изцяло. Твърди се, че в договора е разписано, че в срок от три дни след сключването му кредитът ще бъде обезпечен с банкова гаранция или поръчители, като са поставени множество условия за това. При един поръчител същият следва да получава възнаграждение в размер поне на 7 минимални работни заплати, а при двама – поне 4; поръчителите да не са кредитополучатели или поръчители по договори, сключени със заемодателя; поръчителят да няма задължения с рейтинг различен от „редовен” в Централния кредитен регистър, включително по погасени, задължения; поръчителят да представи служебна бележка или друг документ за размера на получаваните трудови доходи. Акцентираща се, че съгласно ПМС № 331/ 26.11.2020 г., размерът на минималната

работна заплата за 2021 г. е 650 (шестстотин и петдесет) лв., т. е. ако договорът бъде обезпечен с един поръчител, то неговият месечен доход следва да бъде не по-малко от 4 550 лв. Изложени са подробни доводи, че обсъжданата неустоечна клауза е нищожна поради противоречие с разпоредбите на ЗЗД, ЗЗП и ЗПК. Твърди се, че на ищеца е начислена неустойка, която е платена заедно с цялата дължима сума по процесния договор за паричен заем, и подлежи на връщане, като платена въз основа на нищожна неустоечна клауза. Съобразно изложеното е направено искане предявените искове да бъдат уважени. Претендира разноски.

В указания законоустановен срок по реда на чл. 131 ГПК е депозиран писмен отговор от ответника, в който е изложено подробно становище за неоснователност на предявените искове. Не оспорва сключването на процесния договор за потребителски кредит, съдържанието на оспорената договорна клауза и извършването на плащания по него. Съобразно изложеното е направено искане предявените искове да бъдат отхвърлени, като неоснователни. Претендират се разноски.

Софийски районен съд, като взе предвид становищата на страните и ангажираните по делото доказателства, преценени поотделно и в тяхната съвкупност, намира за установено следното от фактическа и правна страна:

Предмет на делото са обективно кумулативно съединени искове с правно основание чл. 26, ал. 1, предл. 1, предл. 2 и предл. 3 ЗЗД за прогласяване за нищожна на клаузата на чл. 6, ал. 2 от договор за потребителски кредит № г., сключен между страните, предвиждаща плащане на неустойка за непредоставяне на обезпечение, и осъдителен иск с правно основание чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД за връщане на платена въз основа на нея сума по договора за кредит.

По предявения установителен иск с правно основание чл. 26, ал. 1, предл. 1, предл. 2 и предл. 3 ЗЗД за прогласяване на нищожността на договорната неустоечна клауза за начисляване на неустойка при непредоставяне на обезпечение от кредитополучателя при условията, посочени в договора, в тежест на ищеца е да докаже, при условията на пълно и главно доказване, че сочената от него неустоечна клауза е недействителна на заявените в исковата молба основания.

Фактическият състав на чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД изисква предаване, съответно получаване на нещо *при начална липса на основание*, т. е. когато още при самото получаване липсва основание за преминаване на блага от имуществото на едно лице в имуществото на друго. Типичен случай на начална липса на основание е налице в случаите, в които е получено нещо въз основа на нищожна сделка, респективно въз основа на нищожна клауза от договор, в който смисъл са разясненията, дадени в т. 1 от Постановление № 1 от 28.V.1979 г. по гр. д. № 1/79 г. на Пленума на ВС. Следователно, за основателността на предявения осъдителен иск в доказателствена тежест на ищеца е да установи, при условията на пълно и главно доказване, факта на получаване на процесната сума от ответника въз основа на сочената за нищожна клауза, включително и нищожността на същата на сочените от него основания. При установяване на горепосочените факти, в тежест на ответника е да докаже, че е налице валидно основание за получаване на претендираната сума, съответно за задържане на полученото.

В процесния случай между страните не е спорно и от представените доказателства се установява, че между тях е сключен договор за паричен заем № г., съгласно който ищецът е получил заемна сума в размер на 500 лв. със задължение да я върне на 14 седмични вноски. Не е спорно и че в договора е предвидено задължение на ищеца, в качеството на кредитополучател, в срок от три дни след сключването му, да обезпечи вземанията по него с банкова гаранция или поръчители, като са поставени

множество условия за това: при един поръчител същият следва да получава възнаграждение в размер поне на 7 минимални работни заплати, а при двама - поне 4; поръчителите да не са кредитополучатели или поръчители по договори, сключени със заемото; поръчителят да няма задължения с рейтинг различен от „редовен“ в Централния кредитен регистър, включително по погасени, задължения; поръчителят да представи служебна бележка или друг документ за размера на получаваните трудови доходи. В случай на непредоставяне на уговореното обезпечение е предвидено задължение за плащане на неустойка от кредитополучателя, която се плаща разсрочено, заедно с всяка от погасителните вноски.

По делото е изслушано и прието неоспорено от страните заключение на съдебно-счетоводна експертиза /л. 47 и следващите/, което съдът кредитира като компетентно и обективно изготвено, и от което се установява, че по счетоводна информация, предоставена от ответника, ищецът е извършил плащания по процесния договор за заем в общ размер на 714 лв., които са погасени по компоненти, както следва: погасена изцяло договорна лихва в размер на 31,56 лв., погасена изцяло главница в размер на 500 лв. и погасена изцяло неустойка в размер на 182,44 лв. Посочено е, че изчисленият размер на годишния процент на разходите по процесния договор за заем включващ разходи за договорна лихва на годишна база, платените неустойка и такса по кредита, е в размер на 86,32%, съгласно извършеното от експертизата изчисление. Общият размер на дължимата договорна лихва по погасителен план е 31,56 лв., а общият размер на дължимата неустойка е 182,44 лв. В обобщение, от представеното по делото заключение на съдебно-счетоводна експертиза се установява, че въз основа на договорната клауза, чиято нищожност се иска да бъде прогласена, е платена сума в размер на 182,44 лв., представляваща неустойка.

Спорно между страните е *действителна ли е неустоечната договорна клауза* на чл. 6, ал. 2 от процесния договор, предвиждаща плащане на неустойка при непредоставяне на обезпечение, въз основа на която е начислена и удържана сумата.

Настоящият съдебен състав намира, че обсъжданата договорна неустоечна клауза от договора за потребителски кредит № е неправомерна, защото изискването за предоставяне на обезпечение чрез поръчителство или банкова гаранция съдържа множество изначално поставени ограничения и конкретно определени параметри, които предвид характера, броя и изключително краткия срок, в който следва да бъдат предоставени – тридневен от подписване на договора, на практика правят задължението неизпълнимо. Уговорена по този начин неустойката обезпечава не пряко изпълнението на задълженията за връщане на главницата и за плащане на възнаградителната лихва по заема, а изпълнението на задължението за предоставяне на обезпечение. Така уговорена неустойката се дължи независимо от своевременното изпълнение на задълженията за главница и лихва, съобразно уговорения погасителен план. Предвид изложеното, съдът приема, че така уговорената неустойка по своя характер притежава санкционна функция, но не зависи от вредите от това неизпълнение, а цели да се кумулира със задължението, включително е предвидена като размер от погасителните вноски, което се отклонява от обезпечителната и обезщетителната ѝ функция и противоречи на принципа на добросъвестността. Обстоятелството, че същата е включена наред с основното задължение в погасителния план също води до извод, че не цели обезпечаване на кредита, а скрито възнаграждение, без да е включено в ГПР, с което на самостоятелно основание заобикаля закона, с оглед разпоредбата на чл. 19, ал. 4 и ал. 5 ЗПК вр. параграф 1 от Допълнителните разпоредби на ЗПК. Отделно от това, с така уговорената неустойка се цели дерогиране разпоредбите на глава 4 от ЗКП *относно оценката на кредитоспособността на потребителя*, която оценка следва да бъде извършена преди

сключване на договора за потребителски кредит от страна на заемодателя, което на самостоятелно основание я прави вероятно неравноправна.

По аргумент от чл. 19 ЗПК, ГПР изразява общите разходи по кредита за потребителя, настоящи и бъдещи (лихви, преки или косвени разходи, комисионни, възнаграждения), *като в него не се включват разходите, които потребителят дължи при неизпълнение на договора*. Уговарянето на възнаграждение за присъщи на основния предмет на договора услуги заобикаля ограничението на чл. 19, ал. 4 ЗПК (ГПР да не е по-висок от пет пъти размера на законната лихва, т.е. 50%). С невключването на скритото възнаграждение се постига заблуждаваща търговска практика по смисъла на С-453/10 на СЕС, съответно настоящият съд, анализирайки „неустойката“ стига до извод за неравноправния ѝ характер, съответно за нейната нищожност.

Отделно от това, съдът приема, че обсъжданата договорна клауза е недействителна и поради противоречие с добрите нрави, доколкото единствената цел, поради която е сключена, е установяване на допълнително задължение за длъжника, а не реално обезпечаване на изпълнението на вземането по договора за кредит. В правната доктрина и съдебна практика безспорно се приема, че накърняването на добрите нрави по смисъла на чл. 26, ал. 1, пр. 3 ЗЗД е налице, когато се нарушава правен принцип, било той изрично формулиран или пък проведен чрез създаването на конкретни други разпоредби /в този смисъл: решение 4/2009 г. по т. д. № 395/2008 г. на ВКС, решение № 1270/2009 г. по гр. д. № 5093/2007 г. на ВКС, определение № 877 по т. д. № 662/2012 г. на ВКС и др./. Понятието „добри нрави“ предполага известна еквивалентност на насрещните престации и при тяхното явно несъответствие се прави извод за нарушение, водещо до нищожност на сделката. Свободата на договаряне не може да бъде използвана за неоснователно обогатяване на едната страна по правоотношението за сметка на другата или да води до нарушаване на други правни принципи, в т.ч. този на добрите нрави – правоотношенията следва да се сключват при спазване на общоприетите и неписани правила на добросъвестност. До нарушаване на този принцип се стига, когато икономически по-силната страна упражнява репресия спрямо икономически по-слабата страна, поставяйки „допълнителни условия“ за сключване на договора, на които придава привидно добровolen характер и привидно право на избор, каквато се установява да е процесната хипотеза.

В обобщение, по изложените съображения, съдът намира обсъжданата договорна клауза от процесния договор за потребителски кредит за нищожна поради противоречие с посочените разпоредби на ЗПК и добрите нрави. С оглед изложеното, предявеният установителен иск с правно основание чл. 26, ал. 1 ЗЗД е основателен и следва да бъде уважен. Доколкото не е спорно и от заключението на съдебно-счетоводната експертиза се установи, че въз основа на нищожната договорна клауза на чл. 6, ал. 2 е платена неустойка за непредставяне на обезпечение в размер на претендирания – 182,44 лв., съдът намира, че посочената сума е платена при начална липса на основание, поради което и предявеният осъдителен иск с правно основание чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД е основателен и следва да бъде уважен.

По разноските:

Предвид изхода на спора и на основание чл. 78, ал. 1 ГПК, право на разноси има ищецът. С оглед изложеното, ответникът следва да бъде осъден да заплати на ищеца направените от него по делото разноси за внесена държавна такса в размер на 50 лв. и депозит за вещо лице в размер на 350 лв. На основание чл. 38, ал. 2, вр. чл. 38, ал. 1, т. 3 ЗАДв., ответникът следва да бъде осъден да заплати на адв. Д. М. М. – САК, сумата от 480 лв. с ДДС – възнаграждение за оказана безплатна адвокатска помощ на ищеца.

Съдът констатира, че дължимата държавна такса не е внесена в цялост от ищеца,

поради което същият следва да бъде осъден да плати държавна такса в размер на 50 лв. по сметка на Софийски районен съд, на основание чл. 77 ГПК.

С оглед изхода на спора, искането на ответната страна за присъждане на разноски е неоснователно.

Така мотивиран, Софийски районен съд

РЕШИ:

ПРОГЛАСЯВА ЗА НИЩОЖНА по иска предявен от С. С. Х., ЕГН *****, със съдебен адрес:, срещу „СК” ЕООД, ЕИК, със седалище и адрес на управление: град, на основание чл. 26, ал. 1 ЗЗД, договорната клауза на чл. 6, ал. 2, предвиждаща плащане на неустойка при непредставяне на обезпечение, обективизирана в договор за потребителски кредит № г., сключен между ищеца, в качеството на кредитополучател, и ответника, в качеството на кредитодател.

ОСЪЖДА, на основание чл. 55, ал. 1, пр. 1 ЗЗД, „СК” ЕООД, ЕИК, със седалище и адрес на управление: град, да заплати на С. С. Х., ЕГН *****, със съдебен адрес:, сума в размер на **182,44 лв.**, представляваща недължимо платена сума – неустойка по чл. 6, ал. 2 за непредставяне на обезпечение по договор за потребителски кредит №, сключен между ищеца, в качеството на кредитополучател, и ответника, в качеството на кредитодател, ведно със законна лихва, считано от датата на депозиране на исковата молба до окончателното изплащане на вземането.

ОСЪЖДА, на основание чл. 78, ал. 1 ГПК, „СК” ЕООД, ЕИК, със седалище и адрес на управление: град, да заплати на С. С. Х., ЕГН *****, със съдебен адрес:, сума в размер на 400 лв., представляваща разноски по делото.

ОСЪЖДА „СК” ЕООД, ЕИК, със седалище и адрес на управление: град, да заплати на основание чл. 38, ал. 2 ЗАдв., на адв. Д. М. М. – САК, с адрес на кантората:, сума в размер на 480 лв., представляваща възнаграждение за оказана безплатна адвокатска помощ на ищеца С. С. Х..

ОСЪЖДА, на основание чл. 77 ГПК, С. С. Х., ЕГН *****, със съдебен адрес:, да заплати по сметка на Софийски районен съд сума в размер на 50 лв., представляваща държавна такса.

РЕШЕНИЕТО подлежи на обжалване с въззивна жалба пред Софийски градски съд в двуседмичен срок от връчването му на страните.

Съдия при Софийски районен съд: _____